

Národní institut dětí a mládeže MŠMT, Sámova 3, Praha 10,
ve spolupráci s Ústavem pro jazyk český AV ČR, v. v. i.

Olympiáda v českém jazyce, 37. ročník, 2010/2011 – okresní kolo

II. kategorie

Počet bodů:

Jméno: Škola:

1. Vysvětlíte, čím se z hlediska pravopisu, stavby a významu liší přídavná jména ve skupině
a) od přídavných jmen ve skupině b).

a) *Beringova úžina, Brownův pohyb, Darwinova teorie, Eustachova trubice, Faradayova konstanta, Hornův mys, Langerhansovy ostrůvky, Ludolfovo číslo, Mendělejevova tabulka, Newtonovy zákony, Pythagorova věta*

b) *aristotelská logika, euklidovská geometrie, freudovské představy, hrabalovská historka, kalvínská víra, nerudovská otázka, rubensovská postava, shakespearovské drama*

2. Přečtete si následující text:

*Studentka, **jež** se k nám přistěhovala z Karlových Varů, má nejnovější nokia, bez **níž** neudělá ani krok a **již** neustále věnuje veškerou svou pozornost. Ukruťně jí ji závidím – vždycky, když se podívám na svoji předpotopní vykopávku, **již** jsem dostala k Vánocům už před čtyřmi lety, je mi do breku. Ale jinak je ta studentka, o **níž** vám tu vypravuju, náfuca a protiva a vůbec holka, s **níž** se nikdo nechce bavit.*

a) Na základě jednotlivých případů užití zájmen *jež* v textu zformulujte pro cizince, který se učí česky, pomůcku, jak má tvořit tvary tohoto zájmen ve 2., 3., 4., 6. a 7. pádě v jednotném čísle ženského rodu, aby se je nemusel učit nazpaměť – tj. napište, jak byste vysvětlili někomu, kdo toto zájmeno neumí používat, jak ho má skloňovat.

b) Ke stanovenému začátku dopište obdobný smysluplný text, který bude obsahovat tvary zájmen *jenž* ve všech pádech kromě pátého, a to v množném čísle mužského rodu v pořadí jednotlivých pádů. Tyto tvary podtrhněte.

*Diváci fotbalového zápasu, **již** si zakoupili vstupenky, _____*

3. a) Na základě uvedených příkladů popište význam slova *honitba*:

Markýz pronajal svou honitbu významným avignonským občanům a ti z ní udělali soukromý, přísně střežený revír.

Chtěl si najmout část honitby u lesa, a proto přišel za Emanem, aby mu nájem vyjednal s inženýrem Fügnerem.

Pojedete-li cestou, která patří k účelovým komunikacím v honitbách Českého mysliveckého svazu, musíte na pokyn myslivecké stráže zastavit.

V každé honitbě musejí být alespoň tři krmná zařízení se senem, čerstvým krmivem a solí.

b) Napište větu, kde bude slovo *honitba* použito v jiném významu.

4. a) Doplňte do následujících vět předložky *na* nebo *za* a odpovídající tvary slov v závorce.

Po celém městě probíhal hon _____ (bankovní lupič).

Hon _____ (větší výkonnost) turbodieselových motorů paradoxně snížil jejich životnost.

Náš hon _____ (co nejvyšší výhra) nad Ruskem byl k ničemu, protože jsme v posledním zápase těsně prohráli s Norskem.

Angličané se přou, zda zakázat hon _____ (liška).

I rozhodčímu muselo být zřejmé, že se odehrává hon _____ (Jágr) ve snaze vyřadit ho ze hry.

Hon _____ (body) výrazně zhoršil poměry a kvalitu péče v mnoha zdravotnických zařízeních.

b) Na základě příkladů z bodu a) vysvětlete, čím se z hlediska významu liší spojení *hon na ...* a spojení *hon za ...*

5. Užijte výrazy *honicí* a *honící* ve větách nebo slovních spojeních, aby byl zřejmý významový rozdíl mezi nimi.

6. Vysvětlete význam ustáleného slovního spojení *hon na čarodějnice* na základě následujícího příkladu:

Poté, co byl zastupitel obviněn z korupce, rozpoutala média hotový hon na čarodějnice.

7. Podtrhněte slovo, které ze slovtvorného hlediska nepatří do uvedené řady, a své rozhodnutí zdůvodněte.

a) *klenba, honba, chodba, léčba, dražba*

b) *monosacharid, monopol, monogamie, monočlánek, monografie*

8. a) Následující věty převed'te na souvětí podřadné s jednou větou vedlejší tak, aby se jejich význam nezměnil a každá z obou vět v souvětí obsahovala jedno ze sloves užitých ve výchozí větě.

1) *Doktor nařídil pacientovi denně chodit na dlouhé procházky.*

Doktor nařídil pacientovi _____.

2) *Studentka se snažila zazpívat čistě aspoň prvních pár tónů.*

Studentka se snažila _____.

3) *Horáček s Pažoutem se rozhodli ukrást Machovi a Šebestové telefonní sluchátko.*

Horáček s Pažoutem se rozhodli _____.

4) *Maminka mi nedovolila dívat se večer na televizi.*

Maminka mi nedovolila _____.

5) *Petr poslal Marka vrátit knížky do knihovny.*

Petr poslal Marka _____.

6) *Babička šla domů nakrmit králíky.*

Babička šla domů _____.

7) *Rodiče bránili Pepíčkovi chodit na fotbal.*

Rodiče bránili Pepíčkovi _____.

8) *Ředitel mě nutí chodit do práce i v neděli.*

Ředitel mě nutí _____.

9) *Šatnářka viděla zloděje utíkat směrem k řece.*

Šatnářka viděla zloděje _____.

b) Rozdělte výchozí věty do tří skupin (stačí uvést čísla vět, věty neopisujte) podle toho, kterým větným členem v nich byl výraz, jenž se v nově utvořené vedlejší větě stal podměttem (nevyjádřený podmět je také podmět). U každé skupiny tento větný člen pojmenujte (včetně bližší charakteristiky).

Národní institut dětí a mládeže MŠMT, Sámova 3, Praha 10,
ve spolupráci s Ústavem pro jazyk český AV ČR, v. v. i.

Olympiáda v českém jazyce, 37. ročník, 2010/2011 – okresní kolo

II. kategorie

Slohový úkol

Je to přesně rok, co ...

Dokončete nadpis podle svého výběru a zpracujte zadanou situaci jako vypravování.
Doporučená délka 25–30 řádek.

**Národní institut dětí a mládeže MŠMT, Sámova 3, Praha 10,
ve spolupráci s ÚJČ AV ČR, v. v. i.**

Okresní kolo OČJ 2010/2011 – 37. ročník – II. kategorie – řešení:

1. Příklad řešení: Ve skupině a) je objevitel, tvůrce, původce objektu nebo jevu označen přídavným jménem přivlastňovacím (přípona *-ův*), které se píše s velkým počátečním písmenem. – Ve skupině b) se tvrdým přídavným jménem (přípona *-ský, -ovský*), psaným s malým počátečním písmenem, pojmenovává něco, co je založeno na myšlenkách, zásadách nebo vzorech tvůrců, od jejichž jména je příslušné přídavné jméno odvozeno.

Poznámka: Ve skupině b) se jedná o přídavná jména vztahová (znalost termínu se nevyžaduje; postačuje poukázání na odlišné přípony přídavných jmen v obou skupinách).

Bodování: za výstižné vysvětlení – **2 body**;

při drobných nedostatcích ve vysvětlení – 1 bod.

2. a) Příklad řešení: Ve 2., 3., 4., 6. a 7. pádu má zájmeno *jež* (zájmeno *jenž* v jednotném čísle ženského rodu) tvary odpovídající tvarům zájmena *ona* rozšířené o (částici) *-ž*.
b) *jichž/nichž ... jimž/nimž ... jež/něž ... nichž ... jimiž/nimiž* (tvary začínající na *n-* předpokládají užití zájmena v předložkovém spojení)

Bodování: a) za výstižné vysvětlení – 2 body;

b) za vhodný text obsahující 5 správných tvarů ve správném pořadí – 2 body;

za vhodný text obsahující 4 správné tvary ve správném pořadí – 1 bod.

Celkem tedy maximálně **4 body**.

3. a) Příklad řešení: *revír, území, které spravuje myslivecký spolek / území, na kterém jsou pořádány hony*

b) Příklad řešení: *Lovci při zběsilé honitbě postřelili kamaráda. V královských lesích se pořádaly honitby.* (Poznámka: Jedná se o význam ‚hon, lov‘.)

Bodování: a) za výstižné vysvětlení – 1 bod;

b) za vhodnou větu – 1 bod.

Celkem tedy maximálně **2 body**.

4. a) *na bankovního lupiče – za větší výkonnosti – za co nejvyšší výhrou – na lišku – na Jágra – za body*

b) Příklad řešení: *hon na* se používá v případě zpravidla koordinovaného a hromadného úsilí o dostižení živé bytosti a zmocnění se jí / ... v případě lovu na konkrétní, živý, aktivně unikající cíl; *hon za* se používá v případě snahy o dosažení neživého cíle, zpravidla vyjádřeného abstraktním výrazem.

Bodování: a) za 6 vhodných doplnění – 2 body;

za 4 až 5 vhodných doplnění – 1 bod;

b) za výstižné vysvětlení – 2 body;

při drobných nedostatcích – 1 bod.

Celkem tedy maximálně **4 body**.

5. Příklad řešení: *Strýc choval honící psy. – Na obrazu byli psi honící lišku.*

Bodování: za vhodné příklady **1 bod**.

6. Příklad řešení: Nepřiměřené, zpravidla nepodložené hromadné obviňování či pronásledování určité osoby nebo skupiny osob (pod záminkou společenského prospěchu), jehož cílem je vyloučení daného jedince ze společnosti.

Bodování: za výstižné vysvětlení – **1 bod**.

7. a) *klenba*; slovo je odvozeno od slovesa 2. třídy, ostatní od sloves 4. třídy
b) *monočlánek*; jeden ze slovních základů je domácího původu / je to hybridní složenina (znalost termínu se nevyžaduje)

Bodování: a) za správné řešení včetně vysvětlení – 1 bod;

b) za správné řešení včetně vysvětlení – 1 bod.

Celkem tedy maximálně **2 body**.

8. a) 1) *Doktor nařídil pacientovi, aby denně chodil na dlouhé procházky.*
2) *Studentka se snažila, aby zazpívala čistě aspoň prvních pár tónů.*
3) *Horáček s Pažoutem se rozhodli, že ukradnou Machovi a Šebestové telefonní sluchátko.*
4) *Maminka mi nedovolila, abych se večer díval(a) na televizi.*
5) *Petr poslal Marka, aby vrátil knížky do knihovny.*
6) *Babička šla domů, aby nakrmila králíky.*
7) *Rodiče bránili Pepíčkovi, aby chodil na fotbal.*
8) *Ředitel mě nutí, abych chodil(a) do práce i v neděli.*
9) *Šatnářka viděla zloděje, jak utíká/utíkal směrem k řece.*

Poznámka: Kde je to možné, uznávejte i věty s odkazovacím zájmenem, např. *Studentka se snažila o to, aby ...*

b) i) podmět: věty 2), 3), 6);

ii) předmět (ve 4. pádě): věty 5), 8), 9);

iii) předmět (ve 3. pádě): věty 1), 4), 7).

Bodování: a) za správné řešení – 1 bod;

b) za každou náležitě vymezenou skupinu včetně přiřazení všech příslušných vět – 1 bod. Za každou nevhodně přiřazenou větu odečtete 0,5 bodu (záporné body se nedávají).

Celkem tedy maximálně **4 body**.

Celkem za jazykovou část 20 bodů.

9. Slohový úkol: Hodnoťte dodržení tématu, plynulost a návaznost textu, vhodný výběr lexikálních prostředků i větnou stavbu. Přihlížejte i k tvaroslovné a pravopisné správnosti.

Bodování: **0–10 bodů**. Využijte celého bodového rozpětí.